

Kosta Bogdanović

RAJNA LAZIĆ, akvareli

Zavičajni muzej, maj 2006.

Jutarnja magla

ucrtana u sliku:

san o prolaznicima

Buson, japanski haiku pesnik, 1716–1783.

U dvojeni svet spoznaje u oblasti umetnosti (misleći na ono što je, podjednako važno, kultura uobrazilje nadgradila iz sveta realnosti) znatno je proširio vidokrug prostora iz koga se u umetnosti može očekivati višestrukost značenja i obnove percepcije, imajući u vidu ovde navedene tri osnovne

prepoznanice čulno i mentalno pojmljivog sveta. Prvo su to forme realno vidljivog sveta, drugo forme koje vidi uobrazilja i treće njihova kombinatorika. Šta, ko, čime, koga uslovljava, priziva, asimiluje, izdvaja i usvaja u umetnikovom iskustvu, kao činilac hijerarhijskih odnosa u predstavljanju forme prema formi, time se legitimiju umetnikova poetika, etika i estetika.

U svakom slučaju neophodno je imati u vidu barem dvojstvo odnosa nečega prema nečemu da bi se začeo "dijalog" među datim formama, i da bi se one artikulisano, na bilo koji način, prepoznale u datom prostoru.

U pejzažno predstavljenom prostoru to su daljinske i visinske relacije predstavljenih objekata, koji kao takvi (i toliko njih), čine vidno polje slikanog prostora, koji je time uvek podrazumevani deo ostatka okolnog prostora. Zato je slika neka vrsta izbora pogleda kroz odabrani "prozor kuće koja dominira okolinom." To je ono što se

dalje prepoznaje i podrazumeva kao "prostor zavičaja". Druga vrsta organizacije slikarskog prostora je iz oblasti "poza-jmljenog viđenja", koje je kao vid vizuelnog dokumenta dospelo do umetnika. To su najčešće već postojeća umetnička dela sa pejzažnim prizorima, fotografije, filmski inserti, video zapisi, dnevna štampa, razne skice i drugo. Time je na vrlo inspirativan način umetnik, sada i ovde, obavešten o postojanju sveta prirode i objekata tamo gde on telesno nije prisutan, ali viđenjem takvih prizora takav materijal postaje njegova bliska oblast slikanja, pripitomljen i prizvan u svet vlastite slike, isto onako kao što je to prostor svakodnevnog umetnikovog zavičaja. Tako se savremenim sredstvima vizuelnog informisanja lako stiže "bliski susret" sa prostorima koji su realno veoma udaljeni. To znači da pojmovi SADA, OVDE, KONKRETNO VIDLJIVO i MOGUĆE VIDLJIVO, postaju prizvani i usvojeni realitet, kome se više i ne ispituje poreklo, već se veruje u njegovu istinitost kao mogućnost savremenog virtueliteta.

Negde iz takvih stanja obnovljene vizuelne percepcije Rajna Lazić ostvaruje sagledljive prizore u novijim akvarelima. Posmatranje daljine, bez obzira na atmosferske prilike stvara svojevrsno oprostorenu izmaglicu. Ako se ima u vidu daljina veoma dalekih i konkretno neviđenih prostora, koji su kao informacija ovoj umetnici dospeli preko reprodukcija, time se pojam i značenje IZMAGLIČASTO VIĐENJE, obistinjuje u totalu sceničnosti njenih akvarelisanih prizora uvek u spolnjem oslikovljenom prostoru.

U tom smislu, ovde pojam i značenje IZMAGLICA u akvarelima Rajne Lazić, ne odnosi se na poređenje sa realitetom efekta "smanjene vidljivosti" u pejzažnom prostoru, koliko na oblast SEĆANJA u kome se temporalno-prostorna komponenta povodom nečega približavaju i sjedinjuju. Naime, u Rajninim akvarelima postoji uvek uprisutnjen genius loci, koji predstavljenom prizoru spoljnog prostora daje legitimitet ZAPAMĆENOG mesta, koje nije povod za vizuelno ovekovečenje već nagovor na SEĆANJE. Tako je izmaglica postala pratilac oslikanog prostora, koji se trajanjem iz slike u sliku spontano, ali dominantno OVREMENJUJE, u smislu značenja "tamo daleko i dosta davno".

Izmaglica, ili povodeći se Leonardovim shvatanjem prostora u opšte prihvaćenom značenju "sfumatura" kao iluzivni fakticitet u predstavljanju slikarskog prostora, daljine kao načelo "što je nešto dalje, ono se time slabije vidi", u slikarstvu Rajne Lazić znatno prevazilazi taj konvencionalni zahtev tehničke "veštine" slikanja. Njen izmagličasto predstavljeni prostor ne sledi doslovnost Leonardove pouke. Jer, da bi slika bila ostvarena u "sfumato" vidljivom prostoru, izmaglica se pojavljuje tek negde iza polovine slikanog prostora po dubini. Rajnini akvareli su od prvog plana pa do kraja dubine slikanog prostora "obavijeni izmaglicom", kao posebnom supstancijom u kojoj se istovremeno rađaju prostor i vreme njegovog pojavljivanja. Ovde je,

dakle reč o RAĐANJU VIDLJIVOG PRIZORA IZ IZMAGLICE, a ne viđenje prostora u izmaglici. Time izmaglica u njenim slikama postaje suštinski više metafora nego konvencionalno iluzivni efekat produbljenog prostora. Zato se poetika pejzažnih prizora u slikarstvu ove umetnice zasniva na DOZIVU, PRIZIVU, SEĆANJU, PAMĆENJU, PRIŽELJKIVANJU I NALAŽENJU, više nego na posebnom traženju pejzažnih pogodnosti, koje su specijalno, na primer, tražili i prepoznavali impresionisti krajem XIX veka. Koliko god se pejzažni prostor u slikarstvu Rajne Lazić zasniva najčešće u susretu sa konkretnim prostorom, toliko isto on nije presudan za konačno njegovo prepoznavanje. U svakom slučaju otvoreni prostor, bez prisustva ljudi i drugih bića u njenom slikarstvu priziva praiskonski duh prirode, koji se javlja u svojstvu izmaglice, koji nema svoje lice i telo, ima samo naslućeno izmagličasto postojanje, poput gigantskog DUHA PRAMATERIJE. Otuda predstava prostora u tehnici akvarela u značenju vode koja se razliva po površini, noseći u sebi deliče rastopljene bojene materije, sjedinjena svojstvom isparenja, time više skriva nego što ističe prizore na tlu zemlje i samo njeno telo. Otuda ne retko u akvarelima Rajne Lazić i prostori tla pod snegom, koji srodan vizuelnom efektu izmaglice, totalizuje prostor zemlje kao prapočetak rađanja svih drugih oblika života na njoj.

Mogućnosti ovakvom pristupu shvatanja izraza u tehnici akvarela u slikarstvu Rajne Lazić treba tražiti i u filozofemama njene duhovne orijentacije, imajući u vidu njenu veoma subtilno doživljenu poeziju, interesovanja za dalekoistočne religije, kulturu, filozofiju, kao i veoma značajno iskustvo pedagoga. U tom smislu za kraj ovog teksta, verujem u veoma sugestivan stav Rajne Lazić, koji ona iznosi u jednoj svojoj pesmi.

*Načelo moje dolazi sa visoravni Avganistana,
pre Piramida, Partenona i Seksta Propercija.
Žuta kamila ili Zaratustra
objavi čoveku slobodu između Dobra i Zla.
Izabra me ovo prvo.
Tako u jednom veku
misao dobra u reči i delu*

postade moj PUT.

*Smatrah to poslanjem u susretu s ljudima,
samo me brine Laokon.*

No, ipak, "Vocatus atque non vocatus DEUS oderit"

(Pozvan ili nepozvan BOG je uvek prisutan).

Doziv prostora i vremena, životnih tokova i sudbina, odnosa individualnog prema opštem, viđenje sebe u svemu tome, u ovoj pesmi je sažeto iskustvo i mudrost jedne veoma nadarene umetnice. Izmaglica kao prirodna pojava u svakodnevnom postojanju i viđenju u delu ove umetnice, postaje prvorazredna simbolizacija pojma vizibilno, koje je kao refleksija iz slikarskog prostora postalo svet oduhovljenog prizora.